herpy

VARANER

Mertens's Water Monitor

Varanus mertensi

Varanus mertensi er en mørk, halvt vandlevende varan fra floder og laguner i det nordlige Australien, med en sammentrykt hale, der virker som en åre, og næsebor, der kan lukkes under vand. Arten er truet i naturen, og selvom den er opdrættet i fangenskab, er pasningen kun sparsomt beskrevet. Den kræver et stort anlæg med en dyb vanddel.

Familie: Varanidae Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**80-120 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og semi-akvatisk**
Biotop	**Savanne, klippeterræn og vådområde**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**250 × 120 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**28-32 °C**
Hotspot	**40-50 °C**
Temperatur, nat	**22-25 °C**
Luftfugtighed	**60-80 %**
Vand	**Vanddel** dybde 40-60 cm
Vandtemperatur	**26-30 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter, hvirveldyr og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**10 æg**
Inkubation	**200-300 dage** ved 28-31 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Truet (EN)**

Arten står på CITES liste II og i bilag B i EU's forordning om handel med vilde dyr (som alle varaner, der ikke er strengere listet). Køb og salg kræver dokumentation for lovlig oprindelse (CITES-papirer eller EU-dokumenter). Arten er ikke på forbudslisten i bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 om forbud mod hold af særlige dyr, så de almindelige regler gælder, herunder dyrevelfærdsloven.

Om arten

Varanus mertensi er en mellemstor varan, der er mørkebrun, olivengrå eller næsten sort på oversiden, med små, sortkantede, gråhvide til gulhvide pletter, der ligger spredt uden fast mønster. Pletterne bliver ofte rækker på halens rod. Hovedet er olivenbrunt med en lys ring om øreåbningen, og læberne er barrede i mørkegråt og brunhvidt. Undersiden er hvidlig til gullig med uregelmæssige grå bånd, pletter eller et netmønster, mens struben er uden tegning.

Ingen anden varan er så godt tilpasset livet i vand. Halen er stærkt sammentrykt fra siderne og har en dobbelt køl, så den virker som en åre. Næseborene vender opad og kan lukkes under vand, og dyret kan sluge byttet under vand. Det er den eneste varan, der vides at bruge lugtesansen til at finde bytte under vand.

Størrelsen angives forskelligt. Angivelserne svinger fra højst 113 cm til omkring 2 m i total længde, og voksne dyr bliver i gennemsnit omkring 110-120 cm. Et voksent dyr, der blev set i naturen, var 90-100 cm. I en stikprøve på 33 vilde dyr var snude-kloak-længden 7-48 cm, i gennemsnit 29 cm, og halen er 1,4-1,8 gange så lang som krop og hoved. Vægten er ikke dokumenteret. Arten blev beskrevet i 1951 og er opkaldt efter herpetologen Robert Mertens. Navnet *V. bulliwallah* fra 1956 regnes i dag for et synonym.

Det er en dagaktiv art, der ofte ligger og soler sig på sten og grene over vandet og lader sig falde i vandet, når den bliver forstyrret. Arten er ikke et almindeligt terrariedyr. Den er opdrættet mange gange i zoologiske anlæg og hos private i Europa siden 1960'erne, men selve pasningen er kun sparsomt beskrevet, så flere af tallene er lånt fra beslægtede, vandlevende varaner og skal læses som forsigtige skøn.

Til den, der overvejer arten: et voksent dyr på omkring en meter skal have et hjemmebygget anlæg eller et rum på mindst 250 × 120 cm, hvor en stor del er dybt, filtreret og opvarmet vand. Vandskift, filtre og opvarmning er et fast arbejde og en vedvarende udgift i mindst 10-15 år.

Udbredelse og levested

Varanus mertensi er hjemmehørende i det nordlige Australien. Arten findes fra Kimberley-regionen i det nordlige Western Australia over Top End i Northern Territory og Gulf Country til den vestlige side af Cape York-halvøen i Queensland. Typelokaliteten er en kvægstation nær Halls Creek i det østlige Kimberley.

Den findes ved floder, vandhuller, laguner og sumpe langs kyst og inde i landet og er sjældent langt fra vand. Alle registrerede fund af arten ligger i Australien. Bestandene er gået kraftigt tilbage i store dele af Northern Territory og Queensland, fordi dyrene æder den giftige, indførte tudse *Rhinella marina*, som har bredt sig over det nordlige Australien. Derfor står arten nu som truet (EN) på IUCN's rødliste. Lokalt, fx i Kimberley, er den dog stadig almindelig.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien.

LEVESTED

Varanus mertensi lever i vådområder og langs vandløb i det tropiske Australien, hvor året deles i en våd og en tør årstid. Den ses i vandkanten ved floder, i laguner, i sæsonoversvømmede damme og langs kunstige vandløb, og i Kimberley også ved kløfter og klippekanter langs bække. Dyret soler sig på sten og grene i eller over vandet og søger ud i vandet ved fare. Det er set sove under vand.

Fødesøgningen foregår både på land og i vand. Hovedføden er ferskvandskrabber, og dertil kommer fisk, frøer, krebs, rejer, andre leddyr, ådsler og æg, bl.a. skildpaddeæg, som den graver op. Arten har en god lugtesans. Æggene lægges i et kammer i en brink. I det eneste kendte vilde rede lå kammeret omkring 30 cm under overfladen og omkring 1,5 m over vandlinjen, omkring 70 m fra bredvegetationen. Æglægningen formodes at ligge tidligt i tørtiden, så ungerne klækker i den følgende regntid, men andre iagttagelser peger på æglægning sent i regntiden. Klimaet er varmt hele året med kraftig regn i regntiden, og vandstanden i floderne skifter meget.

Pasning

TERRARIET

I den australske delstat New South Wales kræver reglerne for private holdere mindst 2,88 m² gulvareal til ét voksent *Varanus mertensi*, fx 240 × 120 cm, ud fra en gennemsnitlig voksenlængde på 110-120 cm, og der skal være vand nok til, at dyret kan svømme. Et terrarie til to dyr skal være mindst 50 % større. Faktaboksens 250 × 120 × 120 cm (længde × bredde × højde) til ét dyr ligger lige over dette minimum, og højden er et skøn. Større er bedre, fordi arten svømmer og bevæger sig meget. En stor del af gulvet skal være vand, og resten land med solplads, dyb bund og skjul. Unger kan starte i et mindre terrarie med en lav vanddel, men skal over i det store anlæg inden for få år.

Land: et dybt lag jord og sand, som dyret kan grave i, og hvor en hun kan grave en redehule. Læg flade sten og tykke grene i og over vandet som solpladser, ligesom i naturen. Lav flere skjul med to udgange på land og mellem tørre sten. Alle varmekilder skal være afskærmede, så dyret ikke kan brænde sig, og lågerne skal kunne låses, fordi varaner er stærke og prøver at komme ud.

Vandet har brug for et kraftigt filter, der tåler en varans affald, og en bund uden skarpe kanter. Alt inventar skal sidde fast eller være så tungt, at det ikke kan flyttes.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Varanus mertensi kommer fra et varmt, tropisk klima og har brug for en tydelig temperaturgradient. Tallene er lånt fra beslægtede varaner og ikke dokumenteret for arten.

Luften skal være 28-32 °C om dagen, og solpladsen skal have en overfladetemperatur på 40-50 °C, målt med et IR-termometer. Overfladetemperaturen må ikke forveksles med lufttemperaturen. Dyret skal kunne vælge mellem solpladsen, en lun zone og en køligere del. Om natten slukkes varmen, og temperaturen falder til 22-25 °C.

Vandet holdes på 26-30 °C. For koldt vand gør dyret sløvt og hæmmer fordøjelsen. Brug termostater på alle varmekilder, og mål både luft, overflade og vand. Der er ikke dokumenteret nogen vinterhvile i terrariet, og arten lever i et klima uden kolde vintre.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden i terrariet skal være 60-80 %. Med en stor vanddel holder fugtigheden sig næsten af sig selv, så det vigtigste er god ventilation, så luften ikke bliver tung og stillestående. Det er ikke dokumenteret, om fugtigheden bør svinge med årstiderne i fangenskab.

Landdelen skal være fugtig nok til, at hulerne holder formen, men ikke så våd, at den mugner. Lad en del af landdelen tørre op mellem sprøjtningerne. Dyret drikker af vanddelen.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Vanddelen er hjertet i anlægget, og dyret skal kunne svømme og dykke i den. En bestemt vanddybde er ikke dokumenteret for arten. Som et forsigtigt skøn, lånt fra andre vandlevende varaner, skal vandet være 40-60 cm dybt over en del af bunden, og der skal være en flad kant eller en rampe, så dyret let kan komme op og ned.

Vandet holdes på 26-30 °C. Dyret sviner meget i vandet, så det skal filtreres kraftigt, og en stor del af det skal skiftes jævnligt. Brug afklaret vand uden klor. Rengør vanddelen grundigt, for varaner kan overføre salmonella gennem vandet.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

LYS OG UVB

Varanus mertensi er dagaktiv og soler sig meget og har derfor brug for kraftigt lys og UVB. Den rette zone er ikke dokumenteret for arten. Som et forsigtigt skøn, lånt fra andre dagaktive varaner, der soler sig i åbent land, skal anlægget have en solplads i Ferguson-zone 3, så dyret kan vælge mellem UV-indeks på omkring 3-6 på solpladsen og skygge i resten af terrariet. Brug et kraftigt UVB-rør eller en UVB-metalhalogenlampe i god afstand over solpladsen, og skift rør efter producentens anvisning, fordi UVB-strålingen svækkes, længe før røret holder op med at lyse.

Lyset skal være tændt 11-13 timer om dagen, lidt længere om sommeren og lidt kortere om vinteren. Solpladsen skal være det lyseste sted i anlægget. Lys og varme skal kunne slukkes om natten.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

I naturen lever *Varanus mertensi* mest af ferskvandskrabber og desuden af fisk, frøer, krebs, rejer, andre leddyr, æg og ådsler. Det er svært at efterligne helt i fangenskab, og der findes ingen beskrevne foderplaner for arten, så det følgende er lånt fra andre halvt vandlevende varaner.

Unger og voksne kan få en blanding af hele fisk, rejer og krebs, store insekter som græshopper og kakerlakker, snegle, æg og af og til mus. Gnavere må ikke blive hovedføden: arten æder dem ikke i naturen, og de er fede, så et dyr, der får mange, bliver fedt og kan få leverproblemer.

Varier foderet, så dyret får både krebsdyr, fisk og insekter. Fodr unger hver dag eller hver anden dag og voksne to til tre gange om ugen i passende mængder. Pudr foderet med kalk og en gang imellem med vitaminer, men vær forsigtig med ekstra D3, når dyret har UVB. Nogle fisk indeholder et enzym, der nedbryder vitamin B1, så fisk bør ikke være den eneste føde. Fjern foderrester fra vandet, så de ikke rådner.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Sikkerhed: *Varanus mertensi* er stærk og hurtig, og selv et dyr på en meter har skarpe kløer, kraftige kæber og en hale, der kan smælde hårdt. Arten flygter normalt ud i vandet, og et dyr, der ikke kan komme væk, kan bide og slå med halen. Regn med, at et voksent dyr kan give dybe sår. Støt altid hele kroppen, og hold fast om forbenene og halens rod, når dyret løftes.

Tæm et nyt dyr roligt. Giv det flere uger til at falde til, før du håndterer det. Nærm dig langsomt, og lad dyret vænne sig til hånden ved fodringen. Særlige metoder for arten er ikke beskrevet, så rådene er lånt fra andre varaner. Hold håndteringen kort, og stop, hvis dyret puster sig op, hvæser eller slår med halen. Et dyr, der vænnes til at få mad fra hånden, kan forveksle en hånd med mad, så brug altid en pincet.

Varaner kan bære salmonella. Vask hænder og arme grundigt efter kontakt med dyret, vandet og inventaret, og brug aldrig køkkenvasken eller badekarret til at gøre terrariets ting rene. Børn, gravide og personer med svækket immunforsvar bør ikke have kontakt med dyret eller vandet.

Arten holdes bedst enkeltvis. Hvordan dyrene fungerer sammen uden for parringen, er ikke beskrevet, så hold aldrig to dyr sammen uden et ekstra stort anlæg og tæt opsyn.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Det er svært at se kønnet på *Varanus mertensi*. Der findes en beskrevet metode til at kønsbestemme voksne dyr, men den kræver erfaring, og unger kan ikke kønsbestemmes sikkert udefra. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret, hverken i naturen eller i fangenskab. Hos beslægtede varaner af samme størrelse sker det typisk efter to til fire år, men det er et skøn, ikke et facit.

PARRING

Parringen er kun set få gange i naturen. I det østlige Kimberley er parring set i december og februar, mens drægtige hunner er fundet fra januar til juni, og en parring er registreret i juli i Northern Territory. Yngletiden ser altså ikke ud til at være skarpt afgrænset. Arten er opdrættet mange gange i fangenskab, allerede i 1965, men detaljer om parringen er sparsomt beskrevet. Skal to dyr sættes sammen, skal det ske i et meget stort anlæg med mange skjul og mulighed for at skille dem straks, for hannen kan blive voldsom over for hunnen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen graver et kammer i en brink, og i den eneste kendte rede fra naturen lå 10 æg omkring 30 cm under overfladen. Kuldstørrelsen og antal kuld om året er ellers ikke dokumenteret, så tallet 10 i faktaboksen er et enkelt tilfælde og ikke nødvendigvis en normal kuldstørrelse. I fangenskab skal hunnen have en stor, dyb landdel med fugtig, formbar jord, hvor hun kan grave sin hule, ellers kan hun holde æggene tilbage. Hun skal have rigeligt med foder og kalk op til æglægningen, og får hun ikke lagt, skal en dyrlæge med erfaring i varaner se på hende.

INKUBATION

Æggene udruges i en inkubator i fugtigt substrat som vermiculit eller perlit, og de skal ikke vendes. Udrugningen tager 200-300 dage afhængigt af temperaturen. Temperaturen i faktaboksen, 28-31 °C, er lånt fra beslægtede varaner. For høj temperatur kan skade fostrene, og om kønnet afhænger af temperaturen, er ikke undersøgt.

Læs mere: Inkubation af æg

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger svømmer straks, og i naturen går de i vandet med det samme. Ungerne er omkring 24 cm lange ved klækningen og skal have et mindre anlæg med en grund vanddel, mange skjul og en varm solplads. Giv små insekter, rejer og små fisk i små mængder hver dag, pudret med kalk. Rådene er lånt fra beslægtede varaner. Hold ungerne hver for sig, så de ikke stresser hinanden, og så du kan følge, at hver enkelt æder.

Sundhed og typiske fejl

Sygdomme hos netop *Varanus mertensi* er ikke beskrevet nærmere. De typiske problemer for store, halvt vandlevende varaner i fangenskab er:

- For lave temperaturer og for lidt UVB. Det giver dårlig fordøjelse, svag vækst og knogleskørhed. Dyret skal kunne varme sig op til en høj overfladetemperatur, og UVB-røret skal skiftes til tiden.
- Fedme og leverproblemer, især ved for meget gnaverfoder og for lidt bevægelse.
- Parasitter, især hos vildfangede dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, og få dyret set af en dyrlæge, når det er nyt.
- Hud- og klosygdomme fra beskidt vand eller for stillestående vand.
- Brændskader fra uafskærmede varmekilder.
- Salmonella, som dyret kan bære uden at være sygt, og som kan smitte mennesker. God håndhygiejne er et krav.
- Stress, hvis dyret ikke har skjul og et stort nok anlæg.

Opsøg en dyrlæge med erfaring i varaner, hvis dyret holder op med at spise, taber sig, er sløvt, har hævelser, vejrtrækningsbesvær eller pus i munden. Arten er opdrættet i Europa i årtier, men hvor stor en del af dyrene i handlen der er opdrættede, er ikke dokumenteret. Vildfangede dyr har større risiko for parasitter, stress og sygdom, så spørg altid efter oprindelse og papirer.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.